

Plukovník doc. Ing. Karel P i c h l, CSc.

PŘÍPRAVA VOJENSKÝCH ODBORNÍKŮ ČESKÉHO STÁTU

Ve svém příspěvku shrnuji některé názory a poznatky o možné koncepci přípravy vojenských odborníků Armády České republiky (AČR) po rozdělení ČSFR na dva samostatné a suverénní státy v dlouhodobém časovém horizontu.

Reaguji tímto na sérii článků, zveřejněných v mimořádném čísle Vojenských rozhledů na podzim roku 1992, kde otázkám školství, resp. přípravě budoucích vojenských odborníků i rozvoje vědních oborů, spjatých s obranou nově se formujícího českého státu, nebyla věnována příslušná pozornost. V žádném případě si nekladu za cíl vyřešit problematiku vyčerpávajícím způsobem. Spíše chci naznačit některé přístupy, možnosti jejich řešení i vyprovokovat veřejnost k diskusi nad touto problematikou. Vzhledem ke svému pracovnímu zařazení kladu větší důraz na vojenské vysoké školy. Detailnějšímu pohledu na ostatní školy (zejména poddůstojnické školy a školy pro záložní důstojníky a praporčíky) by mohl být věnován další článek některého z kompetentních funkcionářů.

VÝCHOZÍ STAV

■ Ozbrojené síly

Československá armáda měla v závěru roku 1992 asi 154 000 vojáků. Podle výsledků vojenských odzbrojovacích jednání měl dosáhnout její početní stav 140 000 vojáků, tzn. že Čs. armáda byla přibližně na 110 % dohodnutých stavů.

K rozdělení dohodnutého stavu Čs. armády na dva samostatné subjekty lze přistoupit z různých hledisek. Pro dělení podle počtu obyvatelstva nebo podle rozlohy území lze přijmout s dostatečně velkou přesností poměr, a to:

- Armáda České republiky (AČR) 61 %, tj. 85 400 vojáků,
 - Slovenská armáda (SA) 39 %, tj. 54 600 vojáků,
- což teoreticky představuje maximální možné počty vojáků obou armád.

Dohodnutý poměr dělení armády politickými reprezentacemi ČR a SR je 2 : 1, čemuž měl odpovídat administrativní stav AČR k 1. lednu 1993 ve výši asi 93 000 osob. Početní stav vojsk dislokovaných v rozhodné době na území ČR byl asi 93 000 osob.

Pro stanovení velikosti ozbrojených sil lze uplatnit další čtyři základní hlediska:

1. hledisko - počet vojáků na 10 000 obyvatel:

- Evropské standardní minimum: 54, tj. 52 200 vojáků AČR.
- Evropské standardní maximum: 90, tj. 85 400 vojáků AČR.
- Stav v ČSFR: 100.

Na odzbrojovacích jednáních ve Vídni byl doporučen minimální početní stav ozbrojených sil (OS) státu na výši 0,71 % počtu jeho obyvatel. V podmínkách ČR (s uvážením možné migrace obyvatelstva) to představuje 67 500 osob. Předpokládá se, že početní stav armády ČR v roce 1997 dosáhne 65 000.

2. hledisko - počet vojáků na 1000 obyvatel:

- Evropské standardní minimum: 500, tj. 39 500 vojáků AČR.
- Evropské standardní maximum: 1000, tj. 59 200 vojáků AČR.
- Stav v ČSFR: 1204.

3. hledisko - populační:

V posledním desetiletí se v ČSFR ročně rodilo přibližně 200 tisíc dětí. Při známém poměru obou pohlaví (H : D asi 49 % : 51 %) je z tohoto počtu okolo 100 dětí mužského pohlaví. V ČR to představuje asi 60 000 chlapců, z nichž je průměrně 75 % odvedeno, takže ročně bude moci armádu doplnit (okolo r. 2000) nejvýše 45 tisíc branců, resp. vojáků základní služby.

Pro uváděné stupně profesionalizace armády potom vychází maximální možná velikost ozbrojených sil ČR v této době následovně:

- stupeň profesionalizace AČR - 40 % 75 000 vojáků,
- 50 % 90 000 vojáků,
- 60 % 112 000 vojáků.

Stupeň profesionalizace Čs. armády byl 41 % (měl ale nevhodnou strukturu, protože byl realizován pouze praporčíky, důstojníky a generály).

4. hledisko - operačně taktické:

Podle současných operačně taktických norem zaujímá divize v obraně sestavu v délce 30 až 50 km (podle členitosti terénu) s počtem vojáků 8 až 10 tisíc. Kalkulace velikosti armády podle této normy v době míru je velmi nevýhodná, a proto se jí dále nebudu zabývat. Tato norma je ale plně využitelná při kalkulaci výcviku záloh (od mužstva po důstojníky) v rámci vojenské základní služby.

Dílčí závěr:

Na základě předchozích úvah lze stanovit následující počty vojáků armády ČR:

- minimum 65 000 osob (podle 1. hlediska),
- střed. 74 550 osob,
- maximum 80 000 osob (podle závěrů VA).

Při současném stupni profesionalizace armády (41 % - viz výše), předpokládané jednoroční vojenské základní službě a ročním počtu povolávaných branců k výko-

nu vojenské základní služby bude maximální velikost OS českého státu asi 76 300 mužů, přičemž neuvažujeme možnost omezení vlivem změn státního občanství (dvojitý občanství) k SR apod.

■ Vojenské školství

Vojenské školství (i přes dílčí, výhradně plošné snižování) je nadále předimenzované, protože bylo konstituováno pro jiné mezinárodně politické podmínky. Dále pak počty studentů ze známých důvodů klesaly podstatně rychleji než počty příslušníků stálého stavu vojenských škol. Ty pouze reagovaly na vzniklý stav.

K předimenzovanosti vojenského školství do značné míry přispělo i známé rozhodnutí hovořící o tom, že každý důstojník musí mít vysokoškolské vzdělání. Kritika tohoto principu se nahlas objevovala již před listopadem 1989, samozřejmě z různých pohledů. Tato kritika nebyla ale akceptována.

V současné době je personální situace ve vojenském školství značně nepřehledná. Tomuto stavu nahrávají jednak metodika výpočtu jeho početního stavu (studujících a ostatních příslušníků armády působících ve vojenském školství), která je zastaralá, překonaná a neodpovídá realitě, jakož i roztržitost podřízenosti škol. Metodika výpočtu početního stavu vojenského školství obsahuje řadu výjimek, které nemají své opodstatnění. Na tomto místě je třeba připomenout, že zejména začlenění výcvikových a zabezpečovacích jednotek do početních stavů vojenského školství, jakož i lpění na ekvivalentech organizačních struktur škol a útvarů u zabezpečovacího aparátu (ze strany GŠ při tvorbě TMP) jsou absurdní zásady.

Vojenské školy byly, a patrně ještě dlouhou dobu budou, hlavním zdrojem personálního doplňování armády, protože další zdroje (zejména přímý nábor) ze známých důvodů neplnily (a nadále neplní) předpokládanou funkci. Tomuto stavu odpovídala jejich struktura (od vojenských gymnázií po vojenské vysoké školy i početní stavy. Přitom je třeba připomenout, že ratifikací Mezinárodní úmluvy o právech dítěte Federálním shromážděním ČSFR vznikla kvalitativně nová situace, jejímž důsledkem je postupný přechod na útlumový program vojenských gymnázií a vojenských středních odborných škol v nynější podobě).

Čs. armáda a její vojenské školství byly budovány na federálním principu. Proto z hlediska oborové struktury i dislokace je současné vojenské školství absolutně nevhodné pro zajišťování potřeb vznikajících národních armád, což lze demonstrovat na řadě skutečností, které jsou většinou čtenářů dostatečně známy.

S uvážením všech negativních jevů, uplatňovaných ve výpočtu stavu vojenského školství, působilo v závěru roku 1992 ve vojenském školství Čs. armády více než 10 % příslušníků armády. Podle požadavků Branné bezpečnostní výborů obou komor FS ČSFR z jara roku 1992 by ve vojenském školství nemělo působit více jak 7 % osob z celkového početního stavu armády. Tento údaj lze přijmout pro vznikající AČR, samozřejmě za předpokladu přesného vymezení pojmu vojenského školství.

CÍLOVÝ STAV ARMÁDY A SPOLEČNOSTI

Pro rámcový návrh cílového modelu vojenského vzdělávání a školství je nejprve třeba definovat očekávané podmínky, ve kterých bude uplatňován. Předpokládáme tedy, že:

▲ Mezinárodní vztahy jsou stabilizovány; v Evropě byla realizována opatření ke snížení ozbrojených sil, ale potřeba existence armád pro zabezpečení suverenity státu ještě zůstává.

▲ ČR udržuje armádu na nezbytných počtech s možností mobilizačního rozvoje.

▲ Postavení armády ve společnosti je takové, že je chápána nezbytnost její existence, a že společnost je ochotna vyčlenit ze státního rozpočtu potřebné prostředky na ni; vojenské povolání je chápáno jako potřebné, vojáci z povolání jsou začlenění do celkového společenství jako všichni ostatní občané a přechody mezi vojenskou a civilní kariérou jsou považovány za přirozené a žádoucí.

▲ Zájem o službu v armádě (ať již kratší či dlouhodobé závazky) je dostačující a k získávání uchazečů o službu není třeba uplatňovat mimořádné preference s výjimkou těch, které mají ocenit obtížnost vojenského režimu ve srovnání s režimem civilním (na úrovni preferencí a zabezpečení v armádách vyspělých demokratických států).

▲ Uchazeči o službu v armádě jsou srozuměni s náročnými požadavky na vojenského profesionála a jsou ochotni se podřítit náročnému fyzickému i psychickému výcviku hned v počátku své vojenské služby.

Otázkou je, kdy se dá naplnění těchto podmínek očekávat. Kvalifikovaný odhad tohoto termínu přesahuje možnosti autora. Určité signály se ukazují, že to nebude dříve než po roce 2000.

Dlouhodobý proces transformace české ekonomiky (se všemi průvodními jevy), jakož i další faktory mají za následek, že vojenská vzdělávací soustava (VVS) bude muset, ke škodě věci, uskutečňovat pouze úspornou variantu přípravy vojáků z povolání. Té lze dosáhnout zejména:

- snížením, resp. minimalizací plánovaného vzdělání na funkcích vojáků z povolání,
- soustředěním studijních a vědních oborů do menšího počtu škol, schopných i při snížených počtech armády zachovat životaschopná základní pracoviště,
- vytvářením komplexních center, umožňujících těsnou spolupráci vojenských, humanitních a technických oborů,
- zachováním, případně rozšířením účelné integrace vojenské a civilní školy,
- účelnou integrací vojenského školství a vědy, zejména tam, kde půjde o menší pracoviště a bude možné účelně integrovat materiálně technickou základnu apod.

PŘÍPRAVA VOJENSKÝCH ODBORNÍKŮ

Menší početní stavy AČR (vzhledem k současnosti) staví do popředí otázku kvality na místo kvantity. Uvědomíme-li si ještě, že postupně dojde k dalšímu zkrácení vojenské základní služby (VZS) na jeden rok, změně struktury a stupně

profesionalizace armády, zpřísnění zákonných norem pro uchazeče o službu v armádě (vojáky z povolání, jakož i ke změně struktury a organizace armády, potom dosavadní proces přípravy vojáků (včetně velitelů všech stupňů) se neobejde bez systémových změn. Ty ale tvoří pouze jeden atribut transformace dosavadní VVS v novou VVS, která musí umožnit kvalitativně novou přípravu vojenských profesionálů tvořícího se demokratického státu.

■ Proces transformace vojenského školství

V procesu transformace systému přípravy vojenských profesionálů bude nutné respektovat zejména tato východiska:

1. Změny charakteru a použití AČR provádět v duchu vojenské doktríny ČR.
2. Pružně reagovat na změny společenských podmínek, jejichž odrazem je i zájem o vojenské povolání.
3. Definovat profil vojenského profesionála demokratického státu a jeho postavení ve společnosti.
4. Začlenit přípravu vojenských profesionálů do struktury (systému) celoživotního vzdělávání příslušníků společnosti.
5. Uskutečnit systémové změny ve vojenském školství, umožňující jak realizaci uvedených východisek, tak racionalizaci vojenského školství.

Uskutečnění systémových změn ve vojenském školství bude vyžadovat dodržení těchto zásad:

● **vědeckosti**, tj. navazovat na výsledky vědeckého poznání, které musí vojenské školy rozvíjet zejména ve specifických oborech souvisejících s obranou státu,

● **pružnosti**, tj. přizpůsobovat systém vojenského školství i proces přípravy aktuálním potřebám AČR, resp. obsahovým, organizačním, strukturálním a technickým změnám,

● **porovnatelnosti**, tj. dosahovat porovnatelné úrovně vzdělání vně resortu obrany (v civilu nebo v zahraničí),

● **propojenost**, tj. spojit dosažené vzdělání s uzlovými body služebních kariér (profesiogramů),

● **racionalnost**, tj. soustřeďovat vědecké a vzdělávací kapacity, materiální a výcvikové prostředky,

● **svěbytnost**, tj. docenovat specifické postavení škol, respektovat autonomii vojenských škol, vytvářet vzájemný soulad jejich pedagogických a gnoseologických funkcí,

● **vyváženosti**, tj. volit skladbu přípravy ve prospěch harmonického rozvoje osobnosti vojenského profesionála,

● **hospodárnosti**, tj. zabezpečit nejlepší výsledky při minimálních vkladech,

● **kontinuitnosti**, tzn. využít všech pozitivních hodnot, jichž bylo dosaženo vývojem vojenského i civilního školství.

■ Některé aspekty transformace vojenského školství

Radikálně menší stavy vojenského školství budou nejen umožňovat přípravu menšího počtu odborníků, ale povedou nutně k přípravě široce a obecně vzdělaných odborníků, schopných se rychle orientovat v konkrétní bojové technice a ještě rychleji přeskolit na techniku modernější, "techniku vyšší generace". Tato praxe je zcela běžná v zahraničí a i u nás bude muset být šířeji uplatňována.

V souvislosti s přípravou širě orientovaných odborníků bude nutné zásadně přehodnotit i systém čísel vojenské odbornosti (ČVO), který by měl být u učitelů, žáků, posluchačů a studentů vojenských vysokých škol zcela zrušen. Jde o anachronismus, resp. nežádoucí sovětský vzor, který nemá ani u vojsk plné opodstatnění. (Ve zcela nevyhnutelném případě lze přejít k systému rámcových ČVO typu vševojskové, strojí, elektrotechnické, stavební apod.).

Příprava širěji orientovaných odborníků přinese sice nezanedbatelné ekonomické úspory, ale i mj. sociální dopady na vojáky, vyplývající ze zániku některých současných oborů, fakult, či celých vojenských škol. Důsledkem tohoto procesu patrně bude tlak na rozšíření školení vojáků a vojenských stipendistů v civilních školách, případně (početně) větší nábor absolventů civilních škol do armády. Dalším důsledkem tohoto opatření bude vznik soustavy krátkodobých kursů, umožňujících rychlé přeskolení či zaškolení na novou techniku (při přezbrojení nebo při změně specializace). Odhaduje se, že voják z povolání stráví v průběhu 5 let asi 3 měsíce v různých kurzech.

Každá redukce studijních oborů zákonitě vede ke snížení počtu učitelů. Největším bohatstvím každé školy je ale její pedagogický sbor. Rušení pedagogických funkcí je proto velmi krátkozraké. Vždyť formování začínajícího učitele ve skutečného učitele trvá nejméně 10 let. Obdobně je tomu i se školami, kde trvá desítky let, než tato získá uznávané postavení doma, případně i v zahraničí. Je známou pravdou, že investice do vzdělání jsou neekonomičtějšími investicemi. Se zrušením konkrétních funkcí, studijních oborů či jejich specializací, fakult apod. odejdou ze školy (a zejména z malé, což zvláště platí o všech VVŠ ČSFR, resp. ČR) zpravidla nenahraditelní specialisté, čímž její úroveň zákonitě poklesne. Proto bude nutné nalézt pro řešení těchto problémů kompromisní řešení, jehož vyřešení jde nad rámec tohoto materiálu. (Jedním z možných řešení tohoto problému je zřízení tabulkových míst externích učitelů ve vojenských školách. Toto řešení jednak umožní školám efektivně využívat ve výuce špičkové odborníky z praxe náhradou za neexistující vlastní, jednak jim umožní pružně řešit výkyvy ve výuce, vzhledem k momentálním potřebám armády, jakož i upevnit spojení školy s praxí).

Zavedení širěji pojatých studijních oborů ve vojenských školách se nijak neprojeví na systému doplňování specialistů AČR. Úloha bývalých odborných správ při stanovování konkrétních potřeb vojsk se značně zjednoduší a bude představovat pouze požadavky na krátkodobé doškolování absolventů v kurzech podle momentálních potřeb vojsk. Úloha centrálního a koordinujícího personálního orgánu se ale zvýší. To ovšem bude od bývalých odborných správ vyžadovat oprostění od lokálních zájmů a přechod na zájmy globální, resp. zcela odlišný způsob personální práce než dosud.

Nově budovaná VVS by měla zahrnovat:

- vzdělávání ve vojenském školství,
- vzdělávání v civilních školách a institucích,
- vzdělávání v zahraničních vojenských školách,
- mimoškolní vzdělávání.

Předmětem hlavního zájmu této studie je sektor našeho vojenského školství. Technizace armády, která je na pořadu dne, vede některé funkcionáře k chybným názorům, že posláním vojenských škol lze zredukovat pouze na specializační přípravu civilních odborníků (získaných nábořem) v krátkodobých kurzech. Zkušenosti vojenských škol z výchovy vojenských profesionálů ukazují, že u takto získaných příslušníků armády se po dlouhá léta (ve většině případů dokonce vůbec) nevytvořil kladný vztah k vojenskému povolání. Podle prováděných průzkumů lze předpokládat, že v období do r. 2000 se výrazně nezmění vztah naší společnosti k vojenskému povolání. Proto také je a bude tento způsob doplňování armády pouze doplňkovým.

Pro konstituování nové soustavy vojenského školství jsou důležité tyto závěry:

- čím vyšší je stupeň profesionalizace armády, tím vyšší jsou nároky na vojenskou vzdělávací soustavu,
- čím kratší jsou závazky k činné službě, tím vyšší jsou nároky na vojenskou vzdělávací soustavu (obměnu personálu),
- čím vyšší je stupeň profesionalizace armády, tím početnější armádu v případě mobilizační pohotovosti lze z mužské populace realizovat,
- čím mladší je průměrný věk vojáků z povolání, tím vyšší jsou nároky na vojenskou vzdělávací soustavu,
- čím vyšší plánované vzdělání na jednotlivých funkcích bude požadováno, tím větší budou nároky na VVS.

■ Východiska pro návrh nové soustavy vojenských škol

Při tvorbě nové soustavy vojenských škol je třeba vycházet z následujících předpokladů:

▲ Vojenské školství je jednoznačně definováno jako soustava praporčických a důstojnických škol, bez výcvikových a zabezpečujících jednotek a přičleněné vědeckovýzkumné základny, uskutečňující přípravu uchazečů a doškolování vojenských profesionálů pro praporčíké a důstojnické (generálské) funkce. (Z hlediska studujících, stálého stavu i z hlediska organizačních struktur je jednoznačně řečeno, co se do vojenského školství započítává a co ne).

▲ K přípravě na vojenské povolání ve vojenských školách jsou přijímáni pouze plnoletí uchazeči.

▲ Příprava mužstva a poddůstojníků (jak vojenské základní služby, tak z povolání) je plně zabezpečována ve vojscích. Příprava praporčíků, důstojníků a generálů ve školách.

▲ V cílovém stavu (asi po r. 2005) budou do praporčických a důstojnických škol přijímáni pouze uchazeči po absolvování vojenské základní služby (VZS). (V přechodném období budou do VVŠ přijímáni i uchazeči bez vykonané VZS).

▲ Je dobudována a stabilizována soustava studijních oborů ve všech typech vojenských škol, která vychází z dlouhodobých potřeb armády.

▲ Je stabilizován stupeň profesionalizace armády, průměrná délka služby a průměrná doba školení jednotlivých kategorií vojáků z povolání. (Tyto údaje jsou odvozeny z průměrného věku vojáků z povolání při odchodu z činné služby, resp. z požadovaného průměrného věku vojáků z povolání). Dále je zcela nově stanoveno plánované vzdělání pro všechny funkce v armádě.

▲ Průběhy kariér (profesiogramy) jednotlivých kategorií vojáků z povolání jsou stabilizovány.

▲ Je dopsán systém přípravy záloh, včetně škol pro praporčíky a důstojníky v záloze, které nejsou organizačně začleněny do soustavy vojenských škol.

▲ Centrální orgán řídicí vojenské školství, neexistuje, koordinací a řízením činnosti vojenských škol je pověřena jedna VVŠ (obdobně jako v zahraničí), např. VA.

Další doporučení:

◆ Z ekonomických, personálních, kapacitních a dalších důvodů je třeba soustředit většinu oborů do dvou již existujících center, reprezentovaných VA v Brně a VVŠPV ve Vyškově. (Výjimky lze akceptovat u medicíny a farmacie, příp. hudby a tělovýchovy).

◆ Z hlediska akreditace vysokoškolských oborů je třeba zevrubně posoudit možnosti současných VVŠ u jednotlivých typů studia (bakalářské, inženýrské a magisterské studium).

◆ Krátkodobé kurzy a školení je třeba organizovat na škole odpovědné za specializaci, bez ohledu na nejvyšší vzdělání posluchače (odbornou úroveň) kursu.

◆ Ze středních škol ponechat na základě Úmluvy MO ČR a MŠMT ČR pouze v Moravské Třebové "transformované gymnázium, příp. střední školu", splňující podmínky stanovené ratifikovanou mezinárodní úmluvou o právech dítěte. (Tuto školu nelze zahrnout do soustavy vojenských škol; obdobně tomu je ve státech NATO).

◆ Jazykovou přípravu vojenských odborníků soustředit na ZŠI VA v Brně.

◆ Vědeckovýzkumnou základnu úžeji propojit s VVŠ. Jeho pracovníci musí tvořit "pedagogickou zálohu" VVŠ.

◆ Nelze od sebe oddělovat (např. dislokačně nebo organizačně), zejména z důvodu snadnější akreditace, jednotlivé stupně vyššího vzdělávání v jednom oboru (např. 1. a 2. stupeň vysokoškolské přípravy nebo vysokoškolské a postgraduální studium apod.).

◆ Ve vojenských školách je třeba poskytovat požadované vzdělání i nevojákům.

Jde zejména o poslance, politiky a státní úředníky, pracující na úseku obrany a bezpečnosti státu a dále pak o publicisty a odborníky pro speciální výrobu.

◆ Studium při zaměstnání (dálkové) se příliš neosvědčilo. Proto také u dálkového studia bude třeba postupně aplikovat útlumový program.

■ Kalkulace velikosti a možností českého vojenského školství

Nejdříve je třeba říci, že následující úvahy jsou v řadě ohledů zjednodušené. Z praxe je ale potvrzeno, že řada zjednodušení se zpravidla vzájemně kompenzuje, takže získané odhady jsou poměrně přesné. Navíc pak popsany postup slouží jako metodika, podle které lze v případě potřeby původní údaje zpřesnit nebo přepočítat na základě nových údajů nebo s vyloučením některých (případně všech) omezení.

● Použitá zjednodušení

Při kalkulaci velikosti a možností vojenského školství byla použita tato zjednodušení:

- mužská populace je v armádě stejnoměrně zastoupena a armáda je zcela naplněna (tzn., že je na stoprocentních stavech),
- odchylky organizačních struktur jednotlivých druhů vojsk nejsou uvažovány,
- neúspěchy (tzv. odchodovost) ve studiu nejsou uvažovány,
- anomální případy (např. příprava pilotů, lékařů, čtyřleté bakalářské studium apod.) nejsou uvažovány,
- studium v zahraničí a PGS není uvažováno,
- přechody mezi kariérami (Pd-Pr a Pr-D) nejsou uvažovány,
- v případě uchazečů je uvažováno pouze interní (denní) studium,
- absolvování jednotlivých typů akademických kursů (AK) je možné pouze postupně po absolvování vysokoškolského studia (není uvažováno absolvování akademických kursů bakalářů, i když není obecně vyloučeno),
- zaokrouhlení vypočtených údajů bude provedeno nakonec (tato metoda přináší přesnější výsledky než práce se zaokrouhlovanými údaji).

● Početní stavy škol

Jako výchozí stav AČR uvažujeme 65 000 osob. Tomuto počtu odpovídá max. 4550 vojáků (tj. 7 %) ve vojenském školství. Při dosažení poměru učitel : žák - posluchač - student : nepedagogický pracovník vojenské školy - 1 : 4,5 : 0,8 (běžného v evropském vojenském školství), potom by ve vojenských školách mohlo být 3250 studujících.

Budeme-li uvažovat následující strukturu armády: mužstvo a poddůstojníci 60 %, praporčíci 30 %, důstojníci a generálové 10 %, potom v armádě bude sloužit asi 6500 důstojníků a generálů a kolem 19 500 praporčků.

Předpokládáme, že u důstojníků s plánovanou hodnotou ppor. bude požadována škola záložních důstojníků (ŠDZ), por. až kpt. - důstojnická škola (DŠ), mjr. - bakalářské studium (Bc.), pplk. - akademický kurs (AK), plk. - vyšší akademický

kurs (VAK) a gen. - vyšší akademický kurs GŠ (VAK GŠ). Dále předpokládáme (s přihlédnutím ke struktuře plánovaných hodnot), že:

- 13 % funkcí bude obsazeno absolventy škol záložních důstojníků, což představuje 845 osob s průměrnou délkou vzdělání 0,5 roku,

- 14 % funkcí obsazeno absolventy důstojnických škol, což představuje 910 osob s průměrnou délkou vzdělání 1 rok,

- 31 % funkcí bude obsazeno absolventy bakalářského studia, což představuje 2015 osob s průměrnou délkou vzdělání 3 roky,

- 28 % funkcí absolventy úplného vysokoškolského vzdělání, což představuje 1820 osob s průměrnou délkou vzdělání 5 let,

- 14 % funkcí bude obsazeno absolventy různých typů akademických kursů (přibližně v poměru 42 : 13 : 1) s délkou vzdělání 1 až 3 roky, což představuje 910 osob (v praxi to znamená, že AK budou absolvovat všichni, VAK každý čtvrtý a VAK GŠ každý padesátý šestý výše uvedený důstojník).

Jinak je zřejmé, že stupeň profesionalizace důstojnického sboru v tomto případě bude činit 87 %.

Dále se předpokládá, že u praporčků:

- 13 % funkcí bude obsazeno absolventy škol záložních praporčků, což představuje 2535 osob s průměrnou délkou vzdělání 0,5 roku,

- 87 % funkcí bude obsazeno absolventy škol pro praporčíky z povolání, což představuje 16 965 osob s převládající délkou vzdělání do 0,5 roku.

Opět je zřejmé, že předpokládaný stupeň profesionalizace praporčického sboru bude činit rovněž 87 %.

Dále předpokládáme následující průměrnou délku služby u jednotlivých kategorií důstojníků a praporčků:

- absolventi důstojnických škol	8 let,
- bakaláři	10 let,
- inženýři, magistři a doktoři	15 let,
- absolventi všech typů AK	20 let,
- absolventi praporčických škol	10 let.

Aby byla zabezpečena obměna důstojnického a praporčického sboru, potom každoročně armáda musí být doplněna těmito počty absolventů (ve výše uvedeném pořadí): 114, 202, 166 a 111, tj. celkem 593 absolventů pro důstojnické funkce a 1696 absolventů pro praporčické funkce.

Předpokládáme, že nábořem bude získáno 20 % bakalářů a 10 % vysokoškoláků (zejména pro málo početné funkce, např. veterinární lékaři, právníci, tělovýchovní náčelníci apod.). Je pravděpodobné, že 1/3 bakalářů si dokončí vysokoškolskou v armádě, což bude reprezentovat asi 40 % absolventů VVŠ. Konečně předpokládáme, že cyklus obměny vysokých důstojníků (s AK, VAK a VAK GŠ) bude 12, 8 a 4 roky. Potom vojenské školy musí ročně vyřazovat následující počty absolventů (ve stejném pořadí): 114, 162, 149, 111 a 1696. Těmito počtům pak odpovídají počty studentů na jednotlivých typech studia (s přihlédnutím k délce vzdělání):

- (roční) důstojnické školy	114 studujících,
- bakalářské studium	486 studujících,

- vysokoškolské studium (2 roky)	132 studujících,
- vysokoškolské studium (5 let)	415 studujících,
- akademické kursy ● AK	76 studujících,
● VAK	29 studujících,
● VAK GŠ	6 studujících,
- (půlroční) praporčícké školy	848 studujících,
- krátkodobé kursy (G + D + Pr)	1131 studujících,
- ostatní výuka (speciální kursy)	30 studujících.
C E L K E M	3267 studujících.

Vzhledem ke známým poměrům studujících a ostatních pracovníků zjistíme, že ve vojenském školství by mělo být celkem 4574 osob, z toho studujících 3267, učitelů-vojáků 726 a ostatních zaměstnanců-vojáků 581. Uvážíme-li neúspěchy ve studiu (které by ve změněných podmínkách neměly být větší než 10 %), potom by se celkový počet příslušníků ve vojenském školství i počet studujících mohl zvýšit asi o 250 osob. Faktické stavy škol budou ale menší (asi o 1160 osob), protože frekventanti krátkodobých kursů budou do škol pouze odvelováni a nebudou tudíž na jejich tabulkách. Tato praxe povede ale ke zhoršení poměru učitel - studující v současném pojetí, a proto bude nutné tento ukazatel seriózně přehodnotit.

● Oborová struktura škol

Možnosti vojenských škol poskytovat vzdělání v jednotlivých studijních oborech vyplynou z následující úvahy.

Aby bylo studium ekonomické, neměly by početní stavy učebních celků klesnout pod 15 studujících (u AK pod 10) po celou dobu studia. Z hlediska pedagogických zásad by naopak početní stavy učebních celků neměly překročit v krajním případě 30 studujících. Předpokládejme tedy následující průměrné počty studujících:

- DŠ, Bc studium a VŠ studium	20 studujících,
- akademický kurs: AK	15 studujících,
VAK, VAK GŠ	10 studujících,
- praporčícké školy	25 studujících,
- krátkodobé kursy	25 studujících,
- ostatní výuka (speciální kursy)	15 studujících.

S uvážením odchodovosti a po zaokrouhlení obdržíme maximální počty otevřených skupin ve školním roce:

- důstojnická škola	6 skupin,
- bakalářské studium	25 skupin,
- 2. stupeň VŠ studia	7 skupin,
- úplné vysokoškolské studium	21 skupin,
- akademické kursy: AK	5 skupin,
VAK	3 skupiny,
VAK GŠ	1 skupina,
- praporčícké školy	34 skupin,
- krátkodobé kursy	45 skupin,
- ostatní výuka (speciální kursy)	2 skupiny.

Počty oborů, rozvíjených a vyučovaných na škole, lze až zdvojnásobit, pokud se obor (specializace) otevírá každý druhý rok. Menší frekvence (např. dvakrát za pět let, jedenkrát za 5 let apod.) již není ekonomicky únosná.

Na základě těchto počtů lze dospět k následující struktuře soustavy vojenských škol, která by měla být tvořena:

- až třemi praporčickými školami s maximálně 930 frekventanty,
- jednou důstojnickou školou nejvýše se 130 frekventanty,
- asi šesti fakultami až dvou VVS s maximálně 2535 studujícími (včetně kursů a všech typů AK).

Odhadovaný počet příslušníků vojenských škol nepřesáhne 4800 vojáků, což dobře koresponduje s dříve formulovaným požadavkem (4550 - bez tzv. odchodovosti).

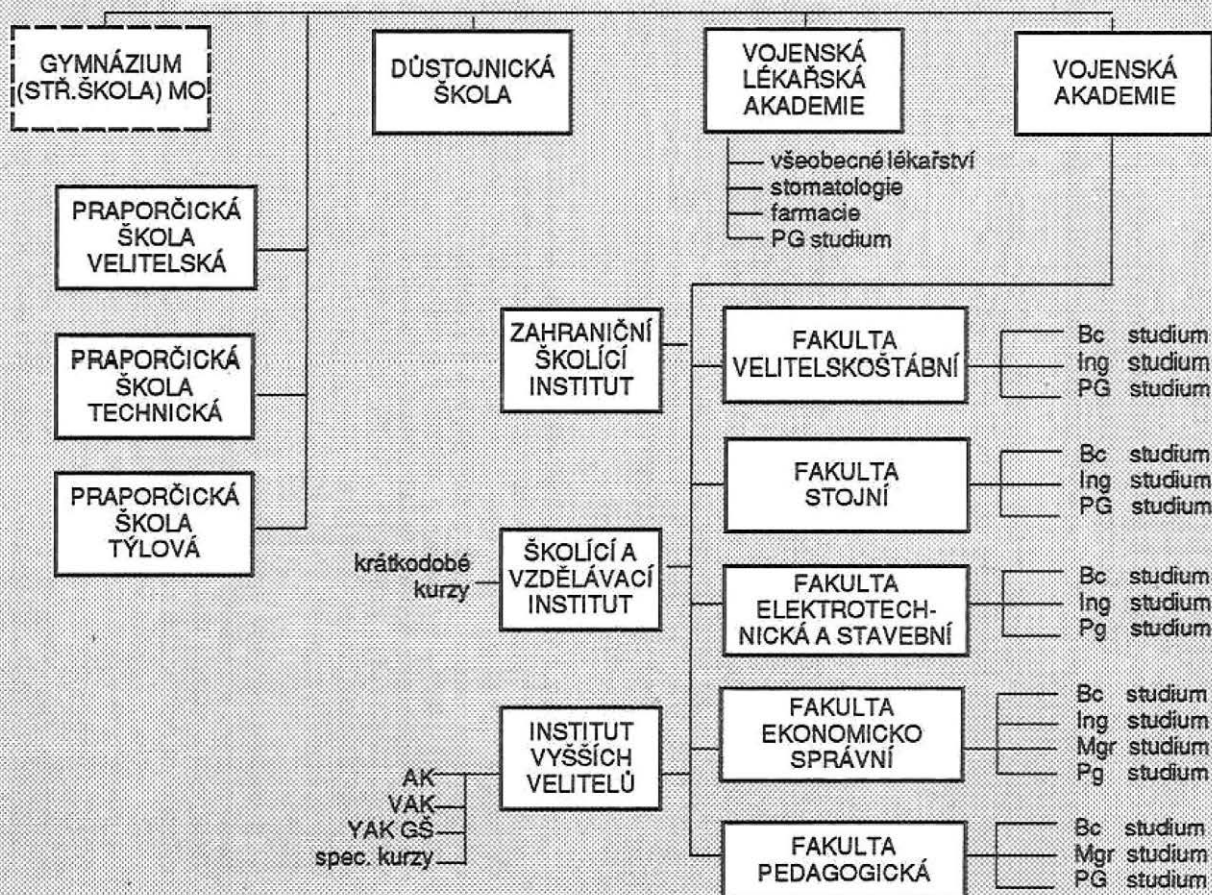

V článku jsou naznačeny možné přístupy řešení problematiky vojenského školství v období let 1997 až 2005. Přitom se vychází z předpokladu, že obrana samostatného českého státu bude v nezměněných mezinárodně politických podmínkách zabezpečena na principu rozumné dostatečnosti, nikoli na jiných principech (např. miličním apod.). K uplatnění tohoto principu nás na jedné straně opravňuje proces uvolňování v mezinárodních vztazích v Evropě, na druhé straně pak nutí historické zkušenosti bývalé ČSFR a ekonomická situace nově se formujícího českého státu.

Nová VVS, vycházející z principu rozumné dostatečnosti v obraně státu, by ale měla být natolik pružná, aby umožňovala v případě potřeby plně pokrýt aktuální požadavky armády. Proto není žádoucí, aby se VVS dostala vlivem nekvalifikovaného zásahu do neřešitelné situace - obdobně jako soudy, prokuratura či policie ČR, které dnes zápasí s chronickým nedostatkem pracovníků. Na tomto místě je třeba si uvědomit, že do takovéto situace se může VVS dostat během jednoho dne, resp. jednoho chybného rozhodnutí, které by se napravovalo v dnešních podmínkách 15 až 20 let. A tak je třeba hledat při snižování stavů takové řešení, které by tomuto jevu předešlo. A to je nezanedbatelný faktor transformace VVS!

P provedené odhady vycházejí v řadě případů ze známých údajů, které byly publikovány v souvislosti s připravovanou transformací vojenského školství AČR. Dále pak se opírají o řadu zjednodušení, která nejsou v této etapě podstatná (např. zanedbání PGS a dálkového studia, přípravy civilních odborníků apod.). Veškeré úvahy vycházejí z předpokladu roční základní služby. V článku se řeší pouze jedna část VVS, a to vojenské školy. Pokusil jsem se celou řadu problémů zprůhlednit (např. definováním vojenského školství, stanovením norem pro nepedagogické pracovníky atd.). Neuvažuji ale o občanských zaměstnancích vojenské správy (resp. občanských zaměstnancích vojenských škol), kteří hrají nezanedbatelnou úlohu ve struktuře všech armád světa (zpravidla okolo 30 % celkového počtu příslušníků ozbrojených sil).

MOŽNÁ STRUKTURA VOJENSKÉ VZDĚLÁVACÍ SOUSTAVY

Nově koncipovaná VVS ČR musí být zcela svébytná. V praxi to mj. znamená, že se nemůžeme trvale spoléhat (nejen z ekonomických, ale i vojenskopolitických důvodů) na výraznou pomoc jiných států v přípravě vojenských odborníků. Tuto skutečnost si dnes mnozí politici i armádní funkcionáři neuvědomují a podléhají tak politickému romantismu. Ten by ve svých důsledcích mohl mít pro vznikající český stát dalekosáhlé následky.

I když je v článku řešena pouze jedna, zřejmě nejpravděpodobnější varianta (pro 65 000 osob), velmi jednoduše lze odvodit varianty další, protože je všude uplatněn poměrný (procentuální) princip. Snadno lze rovněž zjistit, že při prodloužení praporčické školy ze 6 měsíců na jeden rok vzroste počet studujících těchto škol na dvojnásobek (tj. zhruba o 850 osob), což představuje celkový nárůst studujících přibližně o 1/4. Obdobně lze zjistit nárůst studujících při zvýšení podílů důstojníků mezi vojáky z povolání. Z těchto a dalších pohledů se jeví uvažované procentuální složení armády jako přijatelné. Navíc se blíží evropskému standardu, kde funkce na úrovni našeho praporčíckého sboru hrají ve struktuře armády nezanedbatelnou úlohu.

V článku jsem se nezabýval ekonomickým zhodnocením návrhu, protože to překračuje jeho rámec. Na druhé straně je třeba říci, že některá navržená řešení budou v případě realizace vyžadovat detailní rozpracování (např. kapacitní možnosti současných center vojenského vzdělávání, dislokace nové soustavy škol, studijní obory, nestandardní vzdělávání atd.). Proto také má článek charakter studie.

Provedené odhady vcelku dobře korespondují s představami některých armádních funkcionářů. (Desetiprocentní chyba v odhadech představuje velmi dobrý standard). Na druhé straně je ale třeba říci, že se objevují i velmi nereálné pohledy na budoucí Armádu ČR (zejména na její strukturu), které ve svých důsledcích přinášejí i nereálné požadavky na VVS, jež by bylo nutné řešit specifickým způsobem. Pro nedostatek prostoru jsem se touto problematikou nezabýval.

Jsem přesvědčen, že uvedené údaje tvoří nejen solidní základ pro diskusi na dané téma, ale i východiska pro jeho uskutečnění. K tomu je třeba podotknout, že rozpracované řešení vychází především z definovaného cílového stavu, kterému odpovídá i struktura armády. Pokud dojde v těchto subjektech k odchylce, bude nutné navrhované řešení korigovat. Případné disproporce mezi potřebami a možnostmi armády lze řešit (kromě již dříve citovaných případů) zkracováním studia ve vojenských školách, prodloužením krátkodobých závazků k činné službě, intenzivnějším vysíláním příslušníků armády ke studiu v civilních a zahraničních školách, přehodnocením, resp. dalším snížením plánovaného vzdělání a plánovaných hodnot, ekonomickou motivací k prodloužení aktivní délky služby a konečně kombinováním studia v civilních a vojenských školách.